

ระลึกชาติ

- เมื่อก่อนที่จะตาย แก่รู้ไหมว่าแกจะตาย แม้แต่ตายแล้วก็ไม่รู้ว่าจะตาย •

ท่านอาจารย์ทอง อโกลิ ศิษย์องค์หนึ่งของหลวงปู่เสาร์เล่าให้หลวงพ่อฟังว่า มีพระองค์หนึ่ง อยู่ที่อำเภออำนาจเจริญ อุปสมบทในงานฉลองอายุของหลวงปู่เสาร์ที่วัดบูรพาฯ เมืองอุบลฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ พออุปสมบทแล้วก็ไปจำพรรษาที่วัดบ้านสามผง อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม แล้วก็ไปป่วยหนัก ท้องร่วง มรณภาพอยู่ที่วัดนั้น

ภายหลังแกบอกเล่าว่า แก่ไปเกิดที่บ้านน้ำกล้า อำเภอธาตุพนม เมื่อโตขึ้นก็ระลึกชาติหนหลังได้ ท่านอาจารย์ทองซึ่งเป็นผู้ฝึกฝนและให้การอบรมได้ทราบข่าวว่าพระองค์นี้เกิดไปที่บ้านน้ำกล้า ท่านก็ไปพิสูจน์ข้อเท็จจริง โดยได้เดินทางไปพบคนที่ระลึกชาติหนหลังได้ แล้วก็ได้สอบถามว่า เมื่อก่อนที่จะตายนี้ แก่รู้ไหมว่าแกจะตาย เขาบอกว่าไม่รู้ แม้แต่ตายแล้วก็ไม่รู้ว่าจะตาย เขาบอกว่าในขณะที่ญาติโยมเอาศพแกไปขุดหลุมจะฝัง แก่ก็ไปกับเขาด้วย แล้วไปนั่งดูเขาขุดหลุม แก่ก็ถามเขาว่า “โยมขุดหลุมฝังอะไร” โยมเขาก็ไม่ตอบเพราะไม่ได้ยินเสียงพูด แก่ก็เอามือไปตีพุ่มไม้ พอพุ่มไม้ไหวมีเสียงดัง ญาติโยมก็ร้องเอะอะว่า ผีหลอก พวกกันวังหนี แก่ก็วิ่งตามเขาไปเพราะกลัวผีหลอกเหมือนกัน พอโยมไปได้หน่อยหนึ่งก็ย้อนกลับมาช่วยกันขุดหลุมแล้วฝังศพจนเสร็จ แล้วเขาชวนกันไป “รีบกลับ เดี่ยวผีหลอก” แก่ก็รีบวิ่งออกหน้าเขากลับเข้าไปในวัด นี่ตามคำบอกเล่าของคนที่ตายแล้วมาเกิดใหม่ แล้วก็ระลึกชาติหนหลังได้แสดงว่าเขาไม่รู้ว่าเขาตาย เพราะฉะนั้นคำถามที่ว่าคนก่อนจะตายก่อนจะเกิด จิตมีลักษณะอย่างไร ถ้าพิจารณาตามลักษณะที่เราภาวนานี้ เมื่อเราภาวนาจิตสงบเป็นสมาธิระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อที่จิตจะตัดกระแสความรู้สึกลงในปัจจุบันไปสู่ความเป็นสมาธิเป็นอย่างไร คนก่อนที่จะตายก็มีลักษณะอย่างนั้น คนธรรมดาที่ไม่ตายในสมาธิ จะต้องปรากฏมีรูปร่างเดินออกไป พอเดินออกไปแล้วจะชะงักมองดูร่างเดิมนี้คิดหนึ่ง แต่เขาจะไม่นึกว่าร่างที่นอนตายอยู่นั้นคือร่างกายของเขา เขาก็เดินหนีไปเลย

นี่เปรียบเทียบกับจิตที่เป็นสมาธิระดับอุปลาระ สงกระแสออกไปนอก แล้วปรากฏว่ามีรูปร่างเดินไปเหมือน ๆ กับลักษณะของมโนมยิตีที่จิตออกไปดูนรก ดูสวรรค์ เพราะในขณะนั้นมีความรู้สึกว่าเขา มีร่างกายอยู่ เมื่อออกจากร่างไปจึงปรากฏว่ามีร่างติดตัวไปด้วย ถ้าเปรียบเทียบกับคนก่อนจะตายก็ต้องเป็นอย่างนั้น คือจิตจะมีการรวมลงไป คือรวมพลัง เพื่อจะยึดตัวออกจากร่างเดิม

ที่นี้ก่อนจะเกิด ตามคำบอกเล่าของคนที่จะระลึกชาติได้ เมื่อเขาเข้ามาในวัด แล้วเขาไปเที่ยวทักทายกับพระเณรและครูบาอาจารย์ในวัด ไม่มีใครพูดกับเขา เขาจึงมานึกว่าคนทั้งหลายเกลียดเราเพราะเหตุไร ในเมื่อทุกคนรังเกียจอย่างนี้เราจะอยู่กับเขาได้อย่างไร เขาเดินหนีจากหมู่คณะจากวัดไป แล้วเดินไปทางบ้านน้ำกล้า พอไปถึง ความทรงจำยังมีอยู่ เวลาเขาไปทวนอาจารย์ทองพามาฉันที่บ้านโยมแม่ที่มากเกิดใหม่ พอเขาขึ้นไปบนบ้านก็ไปขอน้ำฉัน เจ้าของบ้านก็นั่งเฉยเพราะไม่ได้ยินเสียง ก็ถือวิสาสะไปกรองน้ำในตุ่มมาฉัน พอฉันน้ำเสร็จแล้วขอที่พัก เจ้าของบ้านก็เฉย จึงถือวิสาสะเดินเข้าไปในห้องนอน เอาบริขารไปวางไว้ แล้วก็ล้มตัวลงไปนอนหลับ นั่นแสดงว่าเขาไปสู่ท้อง ไปปฏิสนธิแล้ว แต่เขาก็ไม่รู้ว่าเขาไปเกิด เพียงแต่รู้สึกตัวว่านอนพักผ่อนเท่านั้น อันนี้ตามคำบอกเล่าของคนที่เกิดมาแล้วระลึกชาติหนหลังได้ ซึ่งความทรงจำเก่า ๆ เริ่มเกิดขึ้นกลาง ๆ เมื่ออายุ ๕ ขวบ และชัดเจนขึ้นเมื่ออายุ ๗ ขวบ

ถ้าจะเปรียบเทียบ คนก่อนที่จะเกิดก็ไม่รู้ว่าตัวจะมาเกิด ถ้าจะเปรียบเทียบกับขณะที่จิตเรามีสมาธิอย่างละเอียด ก่อนที่จิตจะถอนจากสมาธิ จิตจะต้องมีการไหวตัวนิดหนึ่ง แล้วก็ค่อยมีความรู้สึกขึ้นมา แล้วก็ย้อนมาสู่กายอีก แล้วก็เข้าสู่กาย ก็กลายเป็นการเกิด อันนี้ลักษณะของจิตที่เข้าสู่สมาธิอย่างละเอียด จนกระทั่งตัวหาย รูปร่างกายไม่ปรากฏ ยังมีแต่จิตดวงเดียวซึ่งลอยเด่นอยู่เท่านั้น นั่นก็แสดงว่าวิญญาณจิตนี้ออกจากร่างไปแล้ว เพราะไม่ได้เกี่ยวพันกับร่างกาย คำตอบก็พอที่จะเทียบได้แบบนี้ เพราะก่อนที่จะตายจากชาติก่อน ๆ โน้น เราก็ไม่ทราบว่าได้เตรียมการอะไร แต่มาเทียบกับจิตที่เข้าสู่สมาธิและออกจากสมาธิ พอที่จะเปรียบเทียบกันได้ ว่าก่อนจะตายจิตเป็นอย่างไร มีลักษณะอย่างไร

ก่อนที่จะตายในสมาธิ จิตจะเข้าสู่สมาธิ พอจิตเข้าสู่สมาธิปีก่อนสมาธิจะเกิด กายเบาจิตเบา กายสงบจิตสงบ ที่นี้คนที่ตายนี้ในขณะที่กำลังดิ้นรนกระวนกระวายอยู่นั้น อย่างดีเขาก็รู้สึกเพียงแค่ว่าเขาอาจจะตาย แต่เมื่อจะตายจริง ๆ ทุกสิ่งทุกอย่างสงบ ร่างกายที่ดิ้นรนซังกงก็สงบไป นิ่งเงียบ ในตอนนี้จิตเตรียมที่จะออกจากร่างแต่ไม่ทราบว่าเขากำลังจะตาย ฉะนั้นในตัวอย่างนี้ เขาก็ไม่รู้ว่าเขาตาย แล้วก็ไม่ว่าว่าเขาเกิด ดังนั้นจิตของคนที่จะตาย ก็มีลักษณะไม่รู้ว่าตัวจะตาย ลักษณะจิตที่จะเกิดก็ไม่รู้ว่าตัวจะเกิด นี่คือลักษณะของคนจะตายหรือคนจะเกิด

อดีตอย่างหมามัน ปัจจุบันสำคัญกว่า

- บางทีหลงพอเวลาจิตสงบ... มองเห็นตัวเองแต่งตัวเป็นพระมหากษัตริย์นั่งอยู่บนบัลลังก์โน้น! •

บางทีหลงพอเวลาจิตสงบเป็นสมาธิ บางที โน้น! มันไปมองเห็นตัวเองแต่งตัวเป็นพระมหากษัตริย์นั่งอยู่บนบัลลังก์โน้น แต่ก็ยังไม่เคยคิดว่าตัวเองเคยเป็นพระมหากษัตริย์มา **ใครจะเป็นอะไรมาเกิดมันไม่สำคัญหรอก มันสำคัญอยู่ที่ว่าปัจจุบันนี้เราจะเอาดีได้หรือเปล่า** เท่านั้นเอง สิ่งที่คุณธรรมดาสามีไม่รู้เห็นด้วยนี้ นักปฏิบัติเขาไม่พูดกันหรอก ถ้าพูดแล้วมันจะหลงติด อ้าว! ประเดี๋ยวก็สาว ๆ คนนี้เคยเป็นลูกเป็นเต้าเราอย่างนั้นอย่างนี้ ที่นี้พอเขาเชื่อพระ เขาก็หลงเชื่อว่ามันเป็นจริงอย่างนั้น ก็มาติดพันกับพระเข้าอีกสักหน่อยคุณพ่อกับคุณลูกก็จูงแขนกันลงนรก เพราะฉะนั้นอย่าไปสนใจกับมันเลยเรื่องอดีตชาตินี้

หลวงพ่อจันท

ปัจจุบันนี้สำคัญที่สุด เราเกิดมาเป็นพลเมืองของประเทศไทย เราเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ บ้านเมืองเพียงพอรื่อยัง อยู่ที่ตรงนี้ เราเกิดมาเป็นลูกพ่อลูกแม่ เราเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่เพียงพอรื่อยัง อยู่ที่ตรงนี้ พระมหากษัตริย์ ผู้ปกครองแผ่นดิน เราไปลบหลู่ดูหมิ่นท่านหรือเปล่า คู่กันที่ตรงนี้ เรามีความเคารพ เราทำราชการมีผู้บังคับบัญชา เราเชื่อสัตย์ เคารพระเบียบกฎเกณฑ์วินัยของข้าราชการ หรือเคารพผู้บังคับบัญชาเพียงพอรื่อยัง มันอยู่ที่ตรงนี้

อย่าลืมนึกว่าศาสนาพุทธ พระพุทธเจ้าสอนให้เราสร้างความรักความเมตตาปราณี จุดแรกที่สุดให้สร้างความรักก่อน ทำไมจึงต้องสร้างความรัก คนเรารักกันแล้วมันจับมือกัน ช่วยกันสร้างสรรค์ประเทศชาติ บ้านเมืองให้เจริญ ในทางคณะสงฆ์ ถ้าคณะสงฆ์มีความรักมีความเมตตาปราณีกัน ก็ร่วมกันทำงานพระศาสนาให้เจริญ เพราะฉะนั้นความรักจึงเป็นยอดปรารถนาของสังคัม ทีนี้ในวงการหนึ่ง ๆ สถาบันหนึ่ง ๆ ถ้าเราไปรุมเกลียดคนสักคนหนึ่ง หรือคนทั้งหลายต่างคนต่างเกลียดชังหน้ากัน ชวนกันทำงานมันก็ไม่ร่วมมือกัน ทีนี้สิ่งที่จะได้รับคืออะไร บ้านเมืองล่มจม คณะสงฆ์ต่างคนต่างขัดผลประโยชน์กัน ทะเลาะวิวาทกัน ผลลัพธ์คืออะไร คือศาสนาล่มจม นี่สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธเราควรจะต้องคิดให้มาก ๆ

ศิษย์องค์สุดท้ายของหลวงปู่เสาร์

- เจ้าคุณชินวงศาจารย์ ซึ่งเป็นลูกศิษย์คนสุดท้ายของท่านอาจารย์เสาร์ •

อย่างครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านมาแสดงธรรมให้ฟัง เช่น หลวงปู่ลิม หลวงปู่แ่วน หรือท่านอาจารย์เหรียญ ท่านอาจารย์บัวพา เคยผ่านสำนักของครูบาอาจารย์มัน อาจารย์เสาร์มาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกศิษย์ต้นของท่านอาจารย์เสาร์ที่ยังเหลือค้างอยู่เวลานี้ ก็คือท่านอาจารย์บัวพาเพียงองค์เดียว นอกนั้นก็สึกหาลาเพศล้มหายตายจากไป ถ้าจะนับอีกองค์ที่ ๒ ก็คือเจ้าคุณชินวงศาจารย์ ท่านอาจารย์บัวพาก็ไม่ค่อยเทศน์ไม่ค่อยพูด เพราะติดนิสัยท่านอาจารย์เสาร์แต่ที่แหวกแนวก็คือ **เจ้าคุณชินวงศาจารย์ (พุทธ จาณิโย)** ซึ่งเป็นลูกศิษย์คนสุดท้ายของท่านอาจารย์เสาร์ (หลวงพ่อกุดถึงท่านเอง)

อันนี้เป็นปฏิปทาย่อ ๆ ของครูบาอาจารย์ที่นำมาเล่าเพื่อจะเป็นประโยชน์แก่สังฆกรรมิก ทีนี้หลักบริการภวณาพุทโธ เมื่อบริการภวณาพุทโธทำจิตให้เป็นสมาธิคล่องตัวจนชำนาญพอสมควรแล้ว เพื่อจะให้จิตมีสติปัญญาก้าวขึ้นสู่ภูมิแห่งวิปัสสนา

อันดับที่ ๒ ท่านให้พิจารณากายคตาสติ ให้พิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก ให้มองเห็นเป็นสิ่งปฏิฆูลน่าเกลียดโลโสโครก การพิจารณากายคตาสติท่านถือคติเป็น ๒ อย่าง อย่างหนึ่งพิจารณาไปโดยอนุโลมปฏิโลม ไปตามลำดับจนครบอาการ ๓๒ และอีกอย่างหนึ่งท่านให้พิจารณาเพียงอย่างเดียว คือให้กำหนดจดจ้องมองดูที่บริเวณหน้าอก แล้วกำหนดจิตลอกหนังออกลอกเนื้อออก มองให้มันถึงกระดูก พิจารณากลับไปกลับมาอยู่อย่างนั้น จนจิตเชื่อมั่นว่ามีกระดูกอยู่ที่ตรงนี้ ในอันดับต่อไปท่านก็ให้บริการภวณาอัสสิ ๆ ๆ แล้วก็จ้องความรู้สึกของจิตลงไปบริเวณหน้าอก พยายามทำบ่อย ๆ ทำเนื่อง ๆ ทำให้มาก ๆ ในที่สุดเมื่อจิตสงบลงไปแล้ว จะได้นิมิตมองเห็นโครงกระดูก บริเวณหน้าอกหรือโดยทั่วตัว ในเมื่อเห็นโครง

หลวงพ่อจ้อย

กระดุกขึ้นมาแล้ว ก็เพิ่งจ้องมองดูที่โครงกระดูก จนกระทั่งโครงกระดูกมันแหลกละเอียดสลายตัวไปหรือได้อสุภกรรมฐาน ในเมื่อพิจารณาอสุภกรรมฐานรู้จริงเห็นจริงเป็นอุบายระงับระคายความกำหนัดยินดีไม่ให้เกิดขึ้นกลุ้มรมุจิดใจ เพื่อจะได้มีโอกาสบำเพ็ญเพียรภาวนาในขั้นต่อไป

เสร็จแล้วพระอาจารย์เสาร์ท่านสอนให้พิจารณาร่างกายให้มองเห็นด้วยความเป็นธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ คือแยกออกไปว่าร่างกายนี้มีแต่ดิน แต่น้ำ แต่ลม แต่ไฟ ในเมื่อแยกออกไปแล้วก็ไม่มีสัตว์บุคคลตัวตนเราเขา พิจารณาให้มองเห็นเป็นนิมิตว่าร่างกายนี้มีแต่ดิน น้ำ ลม ไฟกันแท้จริง จนกระทั่งจิตยอมรับว่าสัตว์บุคคลตัวตนเราเขา ในดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่มีความเป็นคนเป็นสัตว์ เพราะอาศัยดิน น้ำ ลม ไฟ ยังคุมกันอยู่ มีปฏิสนธิวิญญานมายึดครองโดยความเป็นเจ้าของ เพราะอาศัยกิเลสตัณหา อุปาทาน กรรม จึงทำให้เราเกิดยึดมั่นถือมั่นว่าอัตตาตัวตน ยึดว่าของเราของเขา ร่างกายของเราของเขา

ในเมื่อเห็นว่าร่างกายเป็นแต่เพียงธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ หาสัตว์บุคคลตัวตนเราเขาไม่มี ในเมื่อเป็นเช่นนั้น จิตของผู้ภาวนาก็ได้อันตธานุปัสสนาญาณ เห็นว่าร่างกายเป็นอนัตตาหมดทั้งสิ้น ภูมิจิตภูมิใจก็ก้าวขึ้นสู่ภูมิธรรมเองโดยอัตโนมัติ อันนี้เป็นปฏิบัติของท่านอาจารย์เสาร์ และท่านอาจารย์มั่น ที่เคยได้ยินได้ฟังมาเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ นำมาเล่าเพื่ออาจจะเกิดประโยชน์แก่วงการนิกปฏิบัติบ้าง

ประวัติการสร้างบุษบก

- สมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (พิมพ์) เป็นองค์ประธานในการบรรจุ •

หลวงพ่อดิสร้างบุษบกเพื่อรำลึกถึงครูบาอาจารย์ จึงนำความไปปรึกษาเจ้าคุณธรรมบัณฑิต ท่านรับว่าจะออกแบบให้ รอยอยู่ ๓-๔ เดือนก็เจียบไป พอดีหลวงตามหาบัว ญาณสมปนโน มาอบรมพระสังฆาธิการที่วัดป่าสาละวัน หลวงพ่อได้ไปเรียนถามเจ้าคุณธรรมบัณฑิตว่า ท่านหาคนออกแบบให้ได้หรือยัง ท่านบอกว่ายังไม่มีเวลา พระอาจารย์มหาบัวจึงถามว่า “ถ้าไม่มีเวลาสลະสิทธิ์ได้ไหม” เมื่อท่านเจ้าคุณสลະสิทธิ์ หลวงตามหาบัว และดร.เชาวน์ ณ คีลวันต์ จึงรับงานนี้ไปดำเนินงานต่อจนสำเร็จและสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (พิมพ์) เป็นองค์ประธานในการบรรจุ

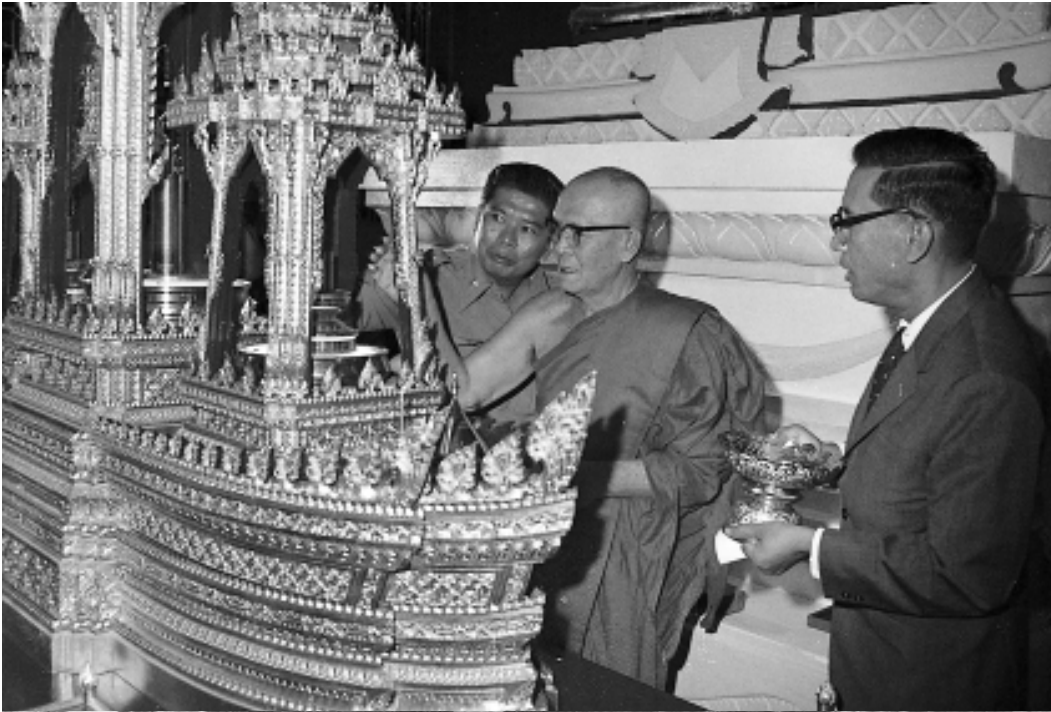
วาระสุดท้ายของแม่อา

- มันเย็นสบาย หากความสุขใดมาเปรียบเทียบไม่ได้เลย •

แม่อาหลวงพ่อดิสวัสดิ์ไม่เป็น ฟังเทศน์ก็ไม่รู้เรื่อง ก็มาบ่นว่า “เกิดมาชาตินี้ทำไมโง่งหนักหนา” “มันโง่งอย่างไร” “จะไม่ให้โง่งอย่างไร สวดมนต์ก็ไม่เป็น ฟังเทศน์ก็ไม่รู้เรื่อง” หลวงพ่อถามว่าสวดพุทโธเป็นไหม ตอบว่าเป็น ถ้าอย่างนั้นสวดพุทโธ ๆ ๆ สวดทุกลมหายใจ ไม่ต้องเลือกกาลเลือกเวลา สวดตลอดไป แกสวดไปสวดมา วันหนึ่งบุกขึ้นมาหาหลวงพ่อดิตั้งแต่ตี ๔ หลวงพ่อดิถามว่า “เฮ้าแม่ ขึ้นมาทำไมค่ำมืด มาคนหนึ่งคนเดียวมันผิดวินัยพระนะ” “โห้ย! มันทนไม่ไหว” “ทำไมมันจึงทนไม่ไหว” แกก็ตอบว่า “ทำไมใจคนมันจึง

๑๒

๑
๒

๑. สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมธโร) บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระธาตุบูรพาจารย์ หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต และอัฐิธาตุหลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม ลงในบุษบกวัดป่าสาละวัน
๒. หลวงตามหาบัว สนทนากับญาติโยมในงานบรรจุนุชก

ลูกเป็นไฟได้” หลวงพ่อก็รู้ทันทีว่าแกสวดมนต์ไม่หยุดแล้วจิตแก่เป็นสมาธิ หลวงพ่อก็ถามว่า “มันลูกเป็นไฟแล้วมันร้อนหรือมันเย็น” แกบอกกว่า “มันเย็นสบาย หาความสุขใดมาเปรียบเทียบไม่ได้เลย” “ถ้าหากว่ามันไม่ร้อน ก็ให้มันลุกอยู่อย่างนั้นแหละ” “เดี๋ยวนี้มันก็ยังลุกอยู่นะ ยังไม่ดับเลย” “เอ้า ให้มันลุกไป”

จนกระทั่งวาระสุดท้ายก่อนที่แกจะตาย เรากำลังจัดงานวันบูรพาจารย์ (งานบุษบก) หลวงพ่อไปเยี่ยม แกกำลังนอนป่วยอยู่ ถามแกว่า “พระสวดมนต์ได้ยินไหม” “ได้ยิน” “พระเทศน์ได้ยินไหม” “ได้ยิน” “เข้าใจไหม” “เข้าใจอยู่แต่มันพูดไม่ถูก รู้หมดแต่มันพูดไม่ถูก” “เดี๋ยวนี้มันยังลุกเป็นไฟอยู่ไหม” “เดี๋ยวนี้มันยังลุกแรง มันไม่ได้ไปไหน” หลวงพ่อถามว่า “แม่พิจารณาอายุขัยตัวเองหรือยังว่ามันหมดหรือยัง” “มันหมดแต่นานแล้ว คอยฟังคำสั่งอยู่เท่านั้นเอง” “อ้าว ..จะให้ฉันสั่งให้ตายจั้นหรือ” “ก็อย่างนั้นซิ ใครเป็นผู้รับผิดชอบคนนั้นต้องสั่ง” “เอ้า! ถ้างั้นฉันสั่งละ แต่ไม่ใช่วันนี้ละ ให้งานมันเสร็จก่อนแล้วค่อยไป” พอจัดงานเราเสร็จคืนวันที่ ๓ วันที่ ๔ ตื่นเข้ามาแกก็ไป (ตาย)

เทศน์ในวัง (๒๕๒๕)

หลวงพ่อเดินทางจากวัดป่าสาละวันประมาณ พ.ศ. ๒๕๒๕ เพื่อไปเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ ที่พระราชวังไกลกังวล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ท่านทรงเป็นบุคคลที่ช่างคิด เป็นนักวิชาการ เพราะพระองค์ทรงใช้พระทัยคิดอย่างไม่หยุดยั้ง การคิดด้วยการตั้งใจนี้มันก็เป็นเรื่องของสมาธิ ถึงแม้จะทรงรับสั่งถามด้วยโลกก็ตามแต่ก็ยังมีคุณธรรมแฝงอยู่ทุกประการ คราวหนึ่งท่านเดินทางไปหัวหินท่านมีรับสั่งไปแสดงธรรมโดยเฉพาะ